

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2011, Volume: 6, Number: 3, Article Number: 1C0444

EDUCATION SCIENCES

Received: March 2011

Accepted: July 2011

Series : 1C

ISSN : 1308-7274

© 2010 www.newwsa.com

Asuman Seda Saracaloğlu

Fevzi Dursun

Adnan Menderes University

sedasaracal@adu.edu.tr

Aydin-Turkey

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE YÖNELİK TUTUMLARI VE ÖĞRENME STRATEJİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile kullandıkları öğrenme stratejilerinin arasında ilişki olup olmadığını ortaya koymaktır. Eldeki araştırma ilişkiyel tarama modeline göre tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma evrenini 2009-2010 öğretim yılında Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği anabilim dalında öğrenim görmekte olan 500 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklemede ise çalışmaya gönüllü olarak katılan 220 öğrenci yer almıştır. Araştırmada "Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği" ile "Öğrenme Stratejilerini Belirleme Ölçeği" kullanılmıştır. Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeğinin güvenilirlik katsayısı .95'tir. Öğrenme Stratejilerini Belirleme Ölçeğinin güvenilirlik katsayısı .87'dir. Çalışma sonucunda; 4. sınıfta öğrenim görmekte olan ve daha büyük yaşdaki kadın öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları daha yüksek bulunmuştur. Mezun olunan lise kurumu türü açısından, sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları farklılaşmamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tutum, Öğretmenlik Mesleği,
Sınıf Öğretmen Adayı, Öğrenme Stratejileri

RELATION BETWEEN PRESERVICE CLASSROOM TEACHERS' ATTITUDES TOWARDS TEACHING PROFESSION AND USE OF LEARNING STRATEGIES

ABSTRACT

The purpose of the study is to put forward whether there is a relationship between preservice classroom teachers' attitudes towards teaching profession and their learning strategy use. The study is designed as a survey method. The universe of the study consists of 500 students studying at Classroom teaching department of Education Faculty of Adnan Menderes University in the year of 2009-2010. In the sample 220 volunteer students take part. The Attitude Scale towards Teaching Profession and Learning Strategy Scale were used. The reliability coefficient of the Attitude Scale towards Teaching Profession found as .95 and Learning Strategy Scale was found as .87. As a result of the study, all 4.th grade and also older female preservice teachers' attitudes of teaching profession were found higher. According to high school being graduated, it was seen that there isn't a significant difference in preservice teachers' attitudes towards teaching profession.

Keywords: Attitude, Teaching Profession,
Preservice Classroom Teachers, Learning Strategies

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Günümüzde önemi giderek artmakta olan eğitimin işlevlerinin yerine getirilmesinde en önemli unsurların başında öğretmenler gelmektedir. Eğitim sisteminin en önemli unsuru kuşkusuz öğretmendir. Çünkü öğretmenin öğrenci ve eğitim programlarını etkileme gücünün diğer öğelere oranla daha yüksek olduğu bilinmektedir. Bunun için öğretmenlerde bulunması gereken bilgi, beceri ve tutumları yani gerekli yeterlilikleri kazanmaları gerekmektedir.

Öğretmenlik bilgi, beceri gibi bilişsel alan yeterlilikleri gerektirmesinin yanı sıra tutum ve davranış gibi duyuşsal alan yeterlilikleri gerektiren bir meslektir. Öğretmen adaylarının meslekle ilgili değer ve tutum kazanmaları en az bilgi kadar gereklidir. Öğretmenin düşünsel tutumu, duygusal tepkileri, çeşitli alışkanlıkları ve bunları kapsayan kişiliği öğrenciyi etkilemektedir (Varış, 1988: 118). Tutum, bireyin kendine veya çevresindeki herhangi bir nesne, toplumsal konu ya da olaya karşı deneyim, bilgi, duygu ve motivasyonuna dayanarak örgütlediği zihinsel, duygusal ve davranışsal bir tepki ön eğilimidir (İnceoğlu, 2004: 19). Tutumlar bilişsel duyuşsal ve davranışsal öğelerden meydana gelir. Öğretmenlerin başarılı olmalarının temel önkoşulu, bu mesleği severek ve isteyerek yürütmelerini gerektirir. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının belirlenmesi, öğretmen yetiştirme konusunda önemli bulgular sağlayabilir. Öğretmenlik, alan ve meslek bilgisinin yanı sıra, sabır, özveri ve sürekli kendini yenileme gibi özellikleri de gerektiren bir meslek olup, öğretmenlerin başarılı olabilmeleri mesleklerini sevmelerine bağlıdır.

Öğretmen adayları mesleklerine yönelik olumlu tutumlara sahip olarak yetiştirilebilirlerse, öğretmen olduklarında; görevlerini eksiksiz yerine getirirler, öğrencilere karşı daha olumlu davranışlar sergilerler, dolayısıyla öğretmenlik görev, sorumluluk ve rollerini daha iyi bir şekilde üstlenebilirler (Çeliköz ve Çetin, 2004: 1).

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği ile ilgili tutumları, öğretmenlikle ilgili düşüncelerini yansıttığı gibi meslek yaşantıları üzerinde de etkili olabilmektedir (Çapri ve Çelikkaleli, 2008: 34). Özellikle bir mesleğe yönelik olarak geliştirilen tutum, bireyin o meslekteki başarısının en önemli belirleyicisidir (Gürbüz ve Kışoğlu, 2007: 72). İlgili alanyazın incelendiğinde, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını çeşitli değişkenlere göre incelemeyi amaçlayan birçok araştırma mevcuttur (Örneğin; Saracaloğlu, 1992; Saracaloğlu ve Moralı, 1995; Çapa ve Çil, 2000; Erdem ve Anılan, 2000; Saracaloğlu ve ark., 2001; Hoşgörür, Kılıç ve Dündar, 2002; Saracaloğlu ve ark., 2004; Serin ve ark, 2004; Kaya ve Büyükkasap, 2005; Bulut ve Doğar, 2006; Gürbüz ve Kışoğlu, 2007; Çapri ve Çelikkaleli, 2008; Çiçek-Sağlam, 2008; Temizkan, 2008; Bulut, 2009).

İçinde bulunduğumuz çağ, bilginin yoğun olarak öğrenilmesini gerektirmektedir. Bireylerin kendi kendilerine öğrenmelerini kolaylaştıran öğrenme stratejileri, etkili öğrenmenin gerçekleştirilmesinde önemli bir role sahiptir. Hangi eğitim kademesinde olursa olsun bireylerin kullandıkları öğrenme stratejilerinin belirlenmesi ve gerekli gelişmeyi sağlayacak önlemlerin alınması önemlidir.

Öğrenme stratejisi, öğrenen kişinin öğrenme sırasında gerçekleştirebileceği ve onun kodlama sürecini etkilemesi umulan davranışlar ve düşüncelerdir (Weinstern ve Mayer, 1983:3). Öğrenme stratejileri, bireylerin kendi kendilerine öğrenmelerini kolaylaştıran tekniklerdir. Bu stratejiler, öğrenen bireylerin bilgiyi işlemelerine ve yapılandırmalarına yardım eden planlardan ve tekniklerden oluşur (Özer, 2008: 141).

Etkili öğrenme stratejilerinin kazanımında ve uygulanmasında, öğretmen adaylarının konuya yaklaşımı da büyük önem arz etmektedir. Bireylerin olumlu ve olumsuz davranışlarının kökenini anlayabilmek için, onların toplumu ve kendilerini algılama şekillerinin, inançlarının ve tutumlarının da incelenmesi gerekmektedir (Cüceloğlu, 2003: 367). Konuya bu açıdan yaklaşıldığında sınıf öğretmeni adaylarının etkili öğrenme stratejilerini öğrenmelerinde ve uygulamalarında sahip oldukları öğretmenlik tutumları da önemli bir rol oynayabilmektedir (Şen, 2006: 3).

Yapılan araştırmalardaki ortak sonuç; öğretmen adaylarının öğrenme ve çalışma stratejilerinin geliştirilmesi gerektiği konusunda yoğunlaşmaktadır (Öztürk, 1995; Köymen, 1989; Hamurcu, 2002; Teker, 2002; Saracaloğlu ve ark., 2004; Karakış, 2006; Saracaloğlu, Varol ve Gencil, 2006; Şen, 2006; Özer, 2008). Kuşkusuz etkili öğrenme ve çalışma becerilerine sahip olmayan öğrencilerin, gösterdikleri çabanın ve harcadıkları zamanın karşılığını alamayacakları öğretmenlik yaşamlarında da başarı düzeylerinin düşük olacağı öngörülebilir. Etkili öğrenme stratejileri kullanamayan öğretmen adaylarının gelecekteki mesleklerine yönelik olumsuz tutum sergilemeleri olasıdır. Nitekim eldeki araştırma, bu durumu incelemeyi amaçlamaktadır.

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile öğrenme stratejilerini kullanmaları öncelikle kendi adaylık dönemindeki başarıları ve ilerideki meslek yaşamları için önem taşımaktadır. Eldeki çalışmada, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının olumlu olmasının ve öğrenme stratejilerini etkili kullanmalarının öğretmen adaylarının öğretmenlik başarılarına olumlu etki yapacağı düşünüldüğünden bu konuların ilişkisi araştırılmıştır. Söz konusu gerekçeden kaynaklanan bu araştırmanın öğretmen yetiştiren kurumlara, öğretmen adaylarına ve eldeki konuda araştırma yapan akademisyenlere katkı sağlayacağı umulmaktadır.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Ülkemizde öğretmen yetiştirmenin niteliğinin gelişmesi için hizmet öncesi öğretmen yetiştirme aşamasında öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve öğrenme stratejilerinin bilinmesi alanda çalışan öğretim elamanları ve yetişmekte olan öğretmen adayları için oldukça önemlidir. İlköğretim programlarının uygulayıcıları olan sınıf öğretmenlerin bilgi, beceri ve tutumları da programın ve öğrencinin başarısını önemli ölçüde etkilemektedir. Öğrencilerin özellikle öğretmenlerinin tutumlarından önemli ölçüde etkilendiklerini ifade eden ve öğretmen adaylarının öğrenme ve çalışma stratejilerinin geliştirilmesine gerektiğine vurgu yapan araştırmalar bulunmaktadır. Ayrıca bu çalışma, sınıf öğretmeni adaylarının mesleğe yönelik tutumları ile ve onların öğrenme stratejileri arasında ilişki kurmaya çalışması bakımından da önemlidir.

3. AMAÇ (AIM)

Bu araştırmanın genel amacı öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile kullandıkları öğrenme stratejileri arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmaktır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır.

- Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları nasıldır?
- Öğretmen adaylarının cinsiyet, yaş, mezun olduğu ortaöğretim kurumu (lise), devam ettikleri sınıf seviyesine göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında bir farklılık var mıdır?

- Öğretmen adaylarının cinsiyet, yaş, mezun olduğu ortaöğretim kurumu (lise), devam ettikleri sınıf seviyesine göre kullandıkları öğrenme stratejilerinde bir farklılık var mıdır?
- Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile öğrenme stratejileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

4. YÖNTEM (METHOD)

4.1. Araştırma Modeli (Research Model)

Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve öğrenme stratejileri arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlayan bu araştırma, ilişkisel tarama modelindedir. İlişkisel tarama modeli, iki ya da daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişimin varlığını ve miktarını belirleyen araştırma modelidir (Karasar, 2005: 81).

4.2. Evren ve Örneklem (Universe and Sample)

Araştırmanın çalışma evrenini 2009-2010 öğretim yılında Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi ilköğretim bölümü sınıf öğretmenliği anabilim dalında öğrenim görmekte olan 500 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklemde ise çalışmaya gönüllü olarak katılan 220 öğrenci yer almıştır.

Örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin %66,4'ü (n=146) kadın, %33,4'ü (n=74) ise erkektir. Sınıf öğretmeni adaylarının %38,6'sı (n=85) 19 yaş, %33,2'si (n=73) 21 yaş ve %28,2'si (n=62) de 22 ve daha büyük yaştaadır. Katılımcıların %45,9'u (n=101) genel lise, %36,8'i (n=81) Anadolu lisesi ve %17,3'ü (n=38) yabancı dil ağırlıklı lise mezunudur. Buna göre, öğrencilerin ağırlıklı olarak genel lise ve Anadolu lisesi mezunu oldukları görülmektedir. Örneklemi oluşturan öğrencilerin %49,1'i (n=108) 1. sınıfta, %50,9'u (n=112) da 4. sınıfta okumaktadırlar.

Katılımcıların öğretmenlik mesleğini seçme nedenleri incelendiğinde; iş garantisi olması (%21,74, n=50), öğretmenlerinden etkilenmesi (%20, n=46), öğretmen ve yakınlarının tavsiyesi (%15,21, n=35), ÖSS puanının bu programa yetmesi (%9,13, n=21), öğretmenlik mesleğini sevmesi ve istemesi (%7,40, n=17), kendisine en uygun meslek olması (%5,65, n=13), kolay meslek olması (%5,65, n=13), insanlara bir şeyler öğretmeyi ve ders anlatmayı sevmesi (%3,04, n=7) gibi nedenlerle seçmişlerdir. Öğrencilerin %12,18'i (n=28) diğer gerekçelerle mesleğe yönelmişlerdir.

Öğrencilerin öğrenme stratejilerini nasıl öğrendikleri incelenmiş ve %35,53'ünün (n=144) öğretmeninden, %20,62'sinin (n=86) kendi kendine %14,63'ünün (n=61) kitaplardan-dergilerden, %11,51'inin de (n=48) dersane öğretmenlerinden, %7,91'inin (n=33) arkadaşlarından, %5,27'sinin (n=22) anne-babasından ve %4,56'sının (n=19) rehber öğretmenlerinden öğrendikleri belirlenmiştir.

4.3. Verilerin Toplanması (Data Collection)

Araştırmanın amacının gerçekleştirilmesi için "Kişisel Bilgi Formu", "Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği" ve "Öğrenme Stratejilerini Belirleme Ölçeği"nden oluşan bilgi toplama araçları kullanılmıştır.

- **Kişisel Bilgi Formu:** Bilgi toplama aracının birinci bölümünü oluşturan "Kişisel Bilgiler" bölümü örnekleme giren yükseköğretim öğrencilerini tanımayı sağlayacak ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve öğrenme stratejileri ile ilişkili bilgileri elde etmeye yarayan maddelerden oluşmaktadır. Bu kapsamda cinsiyet, yaş, öğrenim görülen ortaöğretim, öğrenim gördüğü bölüm, sınıfı, öğretmenlik mesleğini seçme nedenleri ve öğrencilerin öğrenme stratejilerini

hangi kaynaklardan öğrendiklerine ilişkin toplam sekiz soruya yer verilmiştir.

- **Tutum Ölçeği:** Bu ölçek Çetin (2006) tarafından geliştirilmiş, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Ölçek, 35 maddeden oluşan likert tipi bir araç olup, maddeler "Kuvvetle Katılıyorum", "Katılıyorum", "Kararsızım", "Katılmam", "Asla Katılmam" şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçek, Sevgi (n=22 madde), Değer (n=8 madde) ve Uyum (n=5 madde) olmak üzere 3 alt faktörden oluşmaktadır. Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeğinin olumlu cümleler (1, 2, 4, 6, 8, 9, 11, 12, 14, 15, 17, 19, 21, 22, 25, 27, 28, 30, 33, 35. maddeler "Kuvvetle Katılıyorum", "Katılıyorum", "Kararsızım", "Katılmam", "Asla Katılmam" seçeneğine doğru 5, 4, 3, 2, 1 şeklinde puanlanırken olumsuz cümleler (3, 5, 7, 10, 13, 16, 18, 20, 23, 24, 26, 29, 31, 32, 34. maddeler) tam tersi bir yol izlenerek 1, 2, 3, 4, 5 şeklinde puanlanmıştır. Üç faktörlü ölçekte; 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 23, 24, 26. maddeler birinci faktör (Sevgi), 21, 22, 25, 27, 28, 30, 33 ve 35. maddeler ikinci faktör (Değer) ve 20, 29, 31, 32. ve 34. maddeler üçüncü faktör (Uyum) faktörde yer almaktadır. Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla yapılan faktör analizi sonucunda ölçek maddeleri faktör yüklerinin 0.48-0.80 arasında değiştiği, Kaiser-Meyer Olkin (KMO) değerinin 0.95, güvenilirlik çalışması için hesaplanan iç tutarlık katsayı (Cronbach alpha) değerinin $\alpha=0.95$ olduğu görülmüştür.
- **Öğrenme Stratejilerini Belirleme Ölçeği:** Bu çalışmadaki ölçek, öğrenme stratejilerinin sınıflandırılmasında en çok kullanılan Weinstein ve Mayer (1988) tarafından yapılan sınıflandırma temel alınarak belirlenmiştir. Bu sınıflandırmaya göre öğrenme stratejileri anlamlandırma, anlamayı izleme, örgütleme, duyuşsal stratejiler ve yineleme stratejiler başlıkları altında düzenlenmiştir. Öğrenme stratejilerini belirleme ölçeğinde 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 35. olumlu olarak düzenlenmiş ve bu 32 maddenin her biri için, "bana tamamen uygun seçeneğine" 5, "bana oldukça uygun" seçeneğine 4, "bana biraz uygun" seçeneğine 3, "bana pek uygun değil" seçeneğine 2, "bana hiç uygun değil" seçeneğine 1 puan verilmiştir. 20, 24 ve 29. maddeler olumsuz maddeler olup ters puanlama yapılmıştır. Ölçek, anlamlandırma stratejileri ile ilgili (1,2,3,4,5,6,7,8,9, ve 10. Maddeler) 10 madde, anlamayı izleme stratejileri ile ilgili (11, 12, 13, 14, 15, 16, 17 ve 18. Maddeler) 8 madde, örgütleme stratejileri ile ilgili (19, 20, 21, 22, 23 ve 24. Maddeler) 6 madde, duyuşsal stratejiler ile ilgili (25, 26, 27, 28, 29, 30 ve 31. Maddeler) 7 madde ve yineleme stratejileri ile ilgili (32, 33, 34 ve 35 Maddeler) 4 madde olmak üzere toplam 35 sorudan oluşmuştur. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Güven (2008) tarafından yapılmıştır. Bu ölçek, anlamlandırma stratejileri ile ilgili 10 madde, anlamayı izleme stratejileri ile ilgili 8 madde, örgütleme stratejileri ile ilgili 6 madde duyuşsal stratejiler ile ilgili 7 madde ve yineleme stratejileri ile ilgili 4 madde olmak üzere toplam 35 maddeden oluşmaktadır. Bu maddeler "Bana Tamamen Uygun", "Bana Oldukça Uygun", "Bana Biraz Uygun" "Bana Hiç Uygun Değil", ve "Bana Hiç Uygun Değil" biçiminde derecelendirilmiştir. Öğrenme Stratejileri Belirleme Ölçeğinin güvenilirliğini belirlemek için yapılan iç tutarlık

sınavında, Cronbach alpha güvenirlik katsayısı $\alpha=0.87$ bulunmuştur.

4.4. Verilerin Analiz Edilmesi (Data Analysis)

- **Kişisel Bilgiler:** Bilgi toplama aracının birinci bölümünde örnekleme giren öğretmen adayı öğrencilerin; cinsiyet, yaş, mezun olduğu ortaöğretim kurumu, öğrenim gördüğü sınıf düzeyi, öğretmenlik mesleğini seçme nedenleri ve öğrencilerin öğrenme stratejilerini hangi kaynaklardan öğrendiklerine ilişkin bilgiler frekans ve yüzdeler olarak düzenlenip yorumlanmıştır.
- **Tutum Ölçeği:** Öğrencilerin beşli derecelendirme üzerinden öğretmenlik mesleğine yönelik ölçekteki sevgi, değer, uyum alt boyutundaki maddelere verdikleri yanıtlar toplanarak her bir tutum alt boyutunun toplam puanı ve aritmetik ortalaması hesaplanmıştır. Buna göre en yüksek ortalamaya sahip tutum boyutu öğretmen adaylarının baskın tutum alanı olarak kabul edilmiş ve değerlendirmeler de bu çerçevede yapılmıştır. Tutum ölçeği sevgi alt boyutunda en az 39, en çok 110, değer alt boyutunda en az 17 en çok 40 ve uyum alt boyutunda en az 8, en çok 25 puan alınabilir. Tutum ölçeği sevgi alt boyutunda elde edilen 22.00-49.00 arası puanlar düşük, 50.00-77.00 puanlar orta ve 78.00 ve üstündeki puanlar yüksek tutumu, değer alt boyutunda elde edilen 8.00-15.72 arası puanlar düşük, 15.73-23.72 puanlar orta ve 24.00 ve arasındaki puanlar yüksek tutumu, uyum alt boyutunda elde edilen 5.00-12.36 arası puanlar düşük, 12.37-17.36 puanlar orta ve 17.37-25.00 üstündeki puanlar yüksek tutumu ifade etmektedir. Söz konusu değerler hesaplanırken, ortalama puanın "tutum ölçeğinin" sevgi alt boyutunda ($x=87,72$, $ss=13,54$), değer alt boyutunda ($x=36,13$, $ss=3,86$) ve uyum alt boyutunda ($x=19,52$, $ss=3,36$) iki standart sapma puanı altındaki ve üstündeki puanlar kesme noktası olarak alınmıştır. Bu çalışmada alfa güvenirlik katsayısı $\alpha=0.91$ olarak hesaplanmıştır.
- **Öğrenme Stratejilerini Belirleme Ölçeği:** Öğrencilerin beşli Likert(derecelendirme)olarak puanladıkları öğrenme stratejileri ölçeğindeki anlamlandırma, anlamayı izleme, örgütleme, duyuşsal stratejiler ve yineleme stratejileri alt boyutlarında ki maddelere verilen puanları toplanarak her bir strateji alt boyutunun toplam puanı ve aritmetik ortalaması hesaplanmıştır. Buna göre en yüksek ortalamaya sahip strateji boyutu öğretmen adaylarının baskın strateji alanı olarak kabul edilmiş ve değerlendirmeler de bu çerçevede yapılmıştır.

Öğrenme stratejileri ölçeğinin anlamlandırma stratejileri alt boyutunda en az 20, en çok 46, anlamayı izleme stratejileri alt boyutunda en az 10 en çok 36, örgütleme stratejileri alt boyutunda en az 10 en çok 28, duyuşsal stratejiler alt boyutunda en az 11 en çok 35 ve yineleme stratejileri alt boyutunda en az 4 en çok 20 puan alınabilir. Öğrenme stratejileri ölçeğinin anlamlandırma stratejileri alt boyutunda elde edilen 20.00-29.62 arası puanlar düşük, 29.63-39.62 arası puanlar orta ve 39.00 ve üstündeki puanlar yüksek strateji kullanımını, anlamayı izleme stratejileri alt boyutunda elde edilen 10.00-18.84 arası puanlar düşük, 18.85-28.84 arası puanlar orta ve 28.85 ve üstündeki puanlar yüksek strateji kullanımını, örgütleme stratejileri alt boyutunda elde edilen 10.00-12.52 arası puanlar düşük, 12.53-18.52 arası puanlar orta ve 28.00 ve üstündeki puanlar yüksek strateji kullanımını, duyuşsal stratejileri alt boyutunda elde edilen 11.00-18.46 arası puanlar düşük, 18.47-29.46 arası puanlar orta

ve 35.00 ve üstündeki puanlar yüksek strateji kullanımını ve yineleme stratejileri alt boyutunda elde edilen 4.00-12.34 arası puanlar düşük, 12.35-16.34 arası puanlar orta ve 16.35 ve üstündeki puanlar yüksek strateji kullanımını ifade etmektedir. Söz konusu değerler hesaplanırken, ortalama puanın "öğrenme stratejisi" ölçeğinde; anlamlandırma stratejileri alt boyutunda ($x=36,44$, $ss=4,81$), anlamayı izleme stratejileri alt boyutunda ($x=24,15$, $ss=5,42$), örgütlenme stratejileri alt boyutunda ($x=19,86$, $ss=3,26$), duyuşsal stratejileri alt boyutunda ($x=26,90$, $ss=3,73$) ve yineleme stratejileri alt boyutunda ($x=12,50$, $ss=4,17$) iki standart sapma puanı altındaki ve üstündeki puanlar kesme noktası olarak alınmıştır. Eldeki araştırmada ise alfa güvenirlilik katsayısı $\alpha=0.85$ olarak hesaplanmıştır.

5. BULGULAR VE YORUMLAR (FINDINGS AND DISCUSSIONS)

Bu bölümde araştırma bulguları; sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları, sınıf öğretmeni adaylarının öğrenme stratejileri ve sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve öğrenme stratejileri arasındaki ilişki olmak üzere üç kısımda incelenmiştir.

5.1. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları (Classroom Teachers' Attitudes Towards Teaching Profession)

Bu bölümde öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları cinsiyetleri, yaşları, mezun oldukları lise türleri ve sınıfları açısından çizelgeler yardımıyla açıklanıp yorumlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 1. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları
(Table 1. Preservice teachers' attitudes towards teaching profession)

Tutum alt boyutları	N	Minimum	Maksimum	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Sevgi	220	39,00	110,00	87,72	13,54
Değer	220	17,00	40,00	36,13	3,86
Uyum	220	8,00	25,00	19,52	3,68
Toplam	220	83,00	175,00	143,38	18,33

Katılımcıların öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği toplam ($x=4,0966$) ve alt boyut puanları incelendiğinde, en yüksek puanın değer ($x=4,5170$) alt boyutundan elde edildiği ve bunu sırasıyla sevgi ($x=3,9874$) ve uyum ($x=3,9045$) alt boyutlarının takip ettiği görülmektedir. Bu bulgulara dayalı olarak katılımcıların değer boyutundaki tutumlarının, sevgi ve uyum tutumlarından daha yüksek olduğu söylenebilir. Tutum ölçeğinin sevgi ($X=87,72$), değer ($X=36,13$) ve uyum ($X=19,52$) boyutlarından elde edilen puanlar yüksek tutumu ifade etmektedir. Sonuç olarak Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim bölümü sınıf öğretmenliği öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları araştırmada kullanılan tutum ölçeğindeki sevgi, değer ve uyum alt boyutların her birinde ve toplamda öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları yüksek düzeydedir şeklinde ifade edilebilir.

Aşağıda verilen Tablo 2 incelendiğinde; katılımcıların, Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanlarının toplam ve tüm alt boyutlarda cinsiyete göre farklılaştığı görülmektedir. Bu durum, kadın öğretmen adayları lehinedir. Başka bir anlatımla, kadın öğretmen adayları genel olarak ve sevgi, değer ve uyum açısından erkek öğrencilerden daha yüksek puanlar almışlardır. Buna göre, kadın

öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının erkeklerden daha olumlu olduğu söylenebilir.

Tablo 2. Cinsiyetlerine göre öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları
(Table 2. Preservice teachers'attitudes for teaching profession according to gender)

Tutum Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	Aritmetik Ortalama (x)	Standart Sapma (SS)	T Değeri (T)	Serbestlik Derecesi (S.D.)	Anlamlılık Düzeyi (P)
Sevgi	Kadın	146	90,86	11,94	4,80	125,06	,000
	Erkek	74	81,51	14,41			
Değer	Kadın	146	36,79	3,50	3,42	124,62	,001
	Erkek	74	34,83	4,24			
Uyum	Kadın	146	20,27	3,30	4,16	125,48	,000
	Erkek	74	18,04	3,96			
Toplam	Kadın	146	147,93	15,89	5,15	123,10	,000
	Erkek	74	134,39	19,56			

Tablo 3. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının yaşlarına göre ANOVA sonuçları
(Table 3. ANOVA results of preservice teachers'attitudes towards teaching profession according to ages)

		Kareler toplamı	Df	Kareler Ortalaması	F	Sig.
Sevgi	Gruplararası	505,908	2	252,954	1,384,253	
	Grup içi	39664,178	217	182,784		
	Toplam	40170,086	219			
Değer	Gruplararası	132,165	2	66,083	4,556,012	
	Grup içi	3147,744	217	14,506		
	Toplam	3279,909	219			
Uyum	Gruplararası	130,263	2	65,131	4,968,008	
	Grup içi	2844,624	217	13,109		
	Toplam	2974,886	219			
Toplam	Gruplararası	2026,549	2	1031,275	3,072,048	
	Grup içi	71575,378	217	9,840		
	Toplam	73602,927	219			

Tablo 3 incelendiğinde, katılımcıların yaşlarına göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının değer ve uyum alt boyutları ile toplam puanlar bakımından anlamlı bir biçimde farklılaştığı anlaşılmaktadır. Bu anlamlı farkın kaynağını belirlemek için yapılan Dunnett's C testi yapılmıştır. Test sonuçlarına göre farklılığın uyum ve değer alt boyutlarında 19 yaş grubu ile 22 ve daha büyük yaş grubu arasında olduğu saptanmıştır. Bu durum 19 yaş grubu lehinedir. Buna göre daha küçük yaşta öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları daha olumludur. Başka bir anlatımla, 4. sınıfta öğrenim görmekte olan sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları birinci sınıf öğrencilerinden daha düşüktür. Bu bağlamda gelecek kaygısı, KPSS kaygısı vb. başka nedenlerle de öğretmen adaylarının yaşları büyüdükçe tutumlarının olumsuz etkilendiği düşünülebilir.

Tablo 4. Öğretmen adaylarının mezun oldukları ortaöğretim kurumunun türüne göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarına ilişkin ANOVA sonuçları

(Table 4. ANOVA results for preservice teachers' attitudes towards teaching profession according to graduated high school type)

		Kareler toplamı	df	Kareler ortalaması	F	Sig.
Sevgi	Gruplararası	39,086	2	19,543	,106	,900
	Grup içi	40131,001	217	184,935		
	Toplam	40170,086	219			
Değer	Gruplararası	21,245	2	10,623	,707	,494
	Grup içi	3258,664	217	15,017		
	Toplam	3279,909	219			
Uyum	Gruplararası	31,353	2	15,677	1,156	,317
	Grup içi	2943,533	217	13,565		
	Toplam	2974,886	219			
Toplam	Gruplararası	96,385	2	48,193	,142	,867
	Grup içi	73505,542	217	338,735		
	Toplam	73601,927	219			

Tablo 4'ten de anlaşılacağı gibi, katılımcıların mezun oldukları lise türüne göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bu durumda, öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının benzer nitelikte ve lise türünden bağımsız olduğu ifade edilebilir.

Tablo 5. Sınıf düzeylerine göre öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları

(Table 5. Preservice teachers' attitudes towards teaching profession according to level of the classes)

Tutum Alt Boyutlar	Sınıf	N	Aritmetik Ortalama (X)	Standart Sapma (SS)	T Değeri (T)	Serbestlik Derecesi (S.D.)	Anlamlılık Düzeyi (P)
Sevgi	1.Sınıf	108	87,94	13,71	,238	218	,812
	4.Sınıf	112	87,50	13,43			
Değer	1.Sınıf	108	36,74	2,93	2,297	218	,023
	4.Sınıf	112	35,55	4,53			
Uyum	1.Sınıf	108	20,26	2,85	3,001	218	,003
	4.Sınıf	112	18,80	4,22			
Toplam	1.Sınıf	108	144,95	17,00	1,250	218	,212
	4.Sınıf	112	141,86	19,47			

Tablo 5 incelendiğinde, katılımcıların sınıflarına göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki farklar için yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda alt ölçekler bağlamındaki değer ve uyum boyutlarında 1. sınıflar lehine anlamlı bir fark bulunmuştur, sevgi boyutunda ve toplam puanlarda ise sınıflara göre anlamlı bir fark saptanmamıştır. Söz konusu bulgu yaş değişkeniyle de tutarlı bulunmuştur.

Buna göre, öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin tutumlarının genel olarak olumlu olduğu, ancak birinci sınıftaki öğrencilerin mesleğe daha fazla değer verdikleri anlaşılmaktadır. Bu da son sınıfa geçtiklerinde çeşitli sorunlarla yüz yüze geldiklerini, KPSS sınav kaygısının arttığını vb. düşündürmektedir. Bunun yanı sıra öğretmenlik uygulaması boyunca meslekteki sorunları ve mesleğin zorluklarını görmüş olmaları da tutumlarını olumsuz etkilemiş olabilir.

2009-2010 öğretim yılında Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalında öğrenim görmekte olan

220 öğrenci ile öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve öğrenme stratejileri arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada elde edilen sonuçlar şu şekilde özetlenebilir;

Örneklem grubunda olan eğitim fakültesi öğrencileri sevgi tutum alt boyutunda 87,72 puan ortalaması ile en yüksek puanı ve bu puanı sırasıyla değer tutum alt ölçeğinde 36,13 ve 19,52 uyum tutum alt puanı takip etmiştir. Kısaca öğretmen adaylarının sevgi boyutundaki tutumlarının değer ve uyum boyutlarından daha yüksek olduğu söylenebilir.

Kadın öğretmen adayları öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğindeki tüm alt ölçeklerde erkek öğretmen adaylarından daha yüksek puan ortalamaları elde etmişlerdir. Öğretmen adaylarının cinsiyete göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki farklar için yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda tüm alt ölçekler bağlamındaki sevgi, değer ve uyum boyutlarında kadınlar lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Çeşitli araştırmalarda; (Çapa ve Çil, 2000; Yüksel, 2004; Gürbüz ve Kışoğlu, 2007; Çiçek-Sağlam, 2008) benzer sonuçlar saptanmıştır. Bu durum, bazı sosyo kültürel ve psikolojik nedenlerden dolayı, kadın öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine daha yatkın olmaları ile açıklanabilir.

Öğretmen adaylarının yaşlara göre benimsedikleri mesleğe yönelik tutumlarının değer ve uyum alt boyutları ile toplam puanlar bakımından anlamlı bir biçimde farklılaştığı anlaşılmaktadır. Bu durum daha genç yaşta kişiler lehinedir. Buna göre daha küçük yaşta öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları daha olumludur. Bu sonuç Saracaloğlu (1992) araştırmasıyla benzerlik göstermektedir.

Öğretmen adaylarının mezun oldukları lise türleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasında (alt boyutları dahil) anlamlı farklar saptanmamıştır. Benzer şekilde Şimşek, 2005; Üstün, 2007; Aksoy, 2010 ve Can, 2010 tarafından yapılan yaptıkları araştırmalarda; öğrencilerin gösterdikleri tutumların mezun oldukları ortaöğretim kurumunun türlerine göre farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Sınıf düzeylerine göre 1. sınıf öğretmen adayları öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğindeki tüm alt ölçeklerde 4. Sınıf öğretmen adaylarından daha yüksek puan ortalamaları elde etmişlerdir. Buna göre birinci sınıftaki öğrencilerin mesleğe daha fazla değer verdikleri anlaşılmaktadır. Bu da son sınıfa geçtiklerinde çeşitli sorunlarla yüz yüze geldiklerini, KPSS sınav kaygısının arttığını vb. düşündürmektedir. Bunun yanı sıra öğretmenlik uygulaması boyunca meslekteki sorunları ve mesleğin zorluklarını görmüş olmaları da tutumlarını olumsuz etkilemiş olabilir.

5.2. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğrenme Stratejileri (Preservice Classroom Teachers' Learning Strategies)

Bu kısımda öğretmen adaylarının kullandıkları öğrenme stratejileri, cinsiyet, yaş, mezun olduğu ortaöğretim kurumunun türü ve buldukları sınıf seviyesi değişkenleri açısından çizelgeler yardımıyla açıklanıp yorumlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 6. Öğretmen adaylarının kullandıkları öğrenme stratejileri
(Table 6. Learning strategies used by preservice teachers)

Stratejiler	N	Minimum	Maksimum	Aritmetik ortalama	Standart sapma
Anlamlandırma	220	20,00	46,00	36,44	4,81
Anlamayı izleme	220	10,00	36,00	24,15	5,42
Örgütlenme	220	10,00	28,00	19,86	3,26
Duyuşsal	220	11,00	35,00	26,90	3,73
Yineleme	220	4,00	20,00	12,50	4,17
Toplam					

Tablo 6'da da görüldüğü gibi, katılımcıların öğrenme stratejilerinin alt ölçeklerinde farklı puan ortalamalarına sahip oldukları görülmektedir. Bu bulgulara göre örneklem grubundaki eğitim fakültesi öğrencileri öğrenme stratejileri ölçeği toplam ($x=3,4245$) ve alt boyut puanları incelendiğinde, en yüksek puanın anlamayı izleme stratejileri ($x=4,5551$) alt boyutundan elde edildiği ve bunu sırasıyla duyuşsal stratejiler ($x=3,8429$), anlamlandırma stratejileri ($x=3,6441$), örgütlenme stratejileri ($x=3,3106$) ve yineleme stratejileri ($x=3,1250$) alt boyutlarının takip ettiği görülmektedir. Bu bulgulara dayalı olarak örneklem grubunu oluşturan öğretmen aday öğrencilerinin anlamayı izleme stratejilerinin duyuşsal, anlamlandırma, örgütlenme ve yineleme stratejilerinden daha yüksek olduğu söylenebilir. Öğrenme stratejileri ölçeği alt boyutlarında elde edilen puanlar; anlamlandırma stratejilerinin ($X=36.44$) orta düzeyde, anlamayı izleme stratejilerinin ($X=24.15$) orta düzeyde, örgütlenme stratejileri ($X=19.86$) yüksek düzeyde kullanımını, duyuşsal stratejilerinin ($X=26.90$) orta düzeyde, yineleme stratejilerinin ($X=12.50$) düşük düzeyde kullanıldığını ifade etmektedir. Buna göre, sınıf öğretmeni adayları; örgütlenme stratejilerini yüksek, anlamlandırma stratejilerini orta, anlamayı izleme stratejilerini orta, duyuşsal stratejilerini orta ve yineleme stratejilerini düşük düzeyde kullandıkları söylenebilir. Bu durum, öğretmen adaylarının öğrenme stratejilerini etkili olarak kullandığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 7. Cinsiyetlerine göre öğretmen adaylarının öğrenme stratejilerini kullanma durumları ile ilgili t testi sonuçları
(Table 7. T-test results of preservice teachers' use of learning strategies according to gender)

Stratejiler	Cinsiyet	N	Aritmetik Ortalama (X)	Standart Sapma (SS)	t Değeri (t)	Serbestlik Derecesi (S.d.)	Anlamlılık Düzeyi (P)
Anlamlandırma	Kadın	146	37,19	4,65	3,31	142,80	,001
	Erkek	74	34,94	4,80			
Anlamayı izleme	Kadın	146	24,18	5,33	,11	140,27	,909
	Erkek	74	24,09	5,62			
Örgütlenme	Kadın	146	20,04	3,24	1,12	143,87	,263
	Erkek	74	19,51	3,31			
Duyuşsal	Kadın	146	26,90	3,71	,02	144,26	,982
	Erkek	74	26,89	3,78			
Yineleme	Kadın	146	12,78	4,31	1,46	162,71	,146
	Erkek	74	11,94	3,84			

Tablo 7 incelendiğinde kadın ve erkek öğretmen adaylarının öğrenme stratejilerine ilişkin farklı alt ölçeklerden birbirinden farklı puan ortalamalarına sahip oldukları görülmektedir. Kadın öğretmen adayları öğrenme stratejileri ölçeğindeki tüm alt ölçeklerde

erkek öğretmen adaylarından daha yüksek puan ortalamaları elde etmişlerdir. Buradan hareketle kadın öğretmen adaylarının öğrenme stratejilerini daha etkili kullandıkları söylenebilir. Ancak istatistiksel olarak sadece anlamlandırma stratejilerinde cinsiyetler arasında anlamlı fark bulunmuştur. Yine bu bulgu kadın öğretmen adaylarının söz konusu stratejiyi daha etkili kullandığını göstermektedir. Bu durum kadınların toplumsal roller bağlamında zamanlarının daha büyük bölümünü evde geçirmelerinden, daha çok okumalarından ve çalışmalarından kaynaklanabilir.

Tablo 8. Öğretmen adaylarının öğrenme stratejilerinin yaşlarına göre ANOVA sonuçları

(Table 8. ANOVA results for preservice teachers' learning strategies according to ages)

		Kareler toplamı	df	Kareler ortalaması	F	Sig.	Fark
Anlamlandırma	Gruplararası	91,952	2	45,976	1,999	,138	
	Grup içi	4990,280	217	22,997			
	Toplam	5082,232	219				
Anlamayı izleme	Gruplararası	82,244	2	41,122	1,403	,248	
	Grup içi	6358,501	217	29,302			
	Toplam	6440,745	219				
Örgütlenme	Gruplararası	39,248	2	19,624	1,851	,160	
	Grup içi	2300,662	217	10,602			
	Toplam	2339,909	219				
Duyuşsal	Gruplararası	41,441	2	20,721	1,496	,226	
	Grup içi	3006,359	217	13,854			
	Toplam	3047,800	219				
Yineleme	Gruplararası	359,831	2	179,915	11,306	,000	19-22 yaş üstü
	Grup içi	3453,169	217	15,913			
	Toplam	3813,000	219				

Tablo 8 incelendiğinde öğretmen adaylarının yaşlara göre kullandıkları öğrenme stratejileri arasında yineleme stratejileri bakımından anlamlı farklar saptanmıştır. Dunnett's C testi sonucuna göre, bu durum, 22 ve daha büyük yaşta öğrenciler lehindedir. Başka bir anlatımla 22 yaş ve üstündeki katılımcıların yineleme stratejilerini daha fazla kullandıkları belirlenmiştir. Ancak bu durumun neden kaynaklandığı yorumlanamamıştır.

Tablo 9. Öğretmen adaylarının mezun oldukları ortaöğretim kurumunun türüne göre öğrenme stratejileri arasındaki farkların ANOVA sonuçları (Table 9. ANOVA results for preservice teachers' learning strategies according to type of high school that graduated)

		Kareler toplamı	df	Kareler ortalaması	F	Sig.
Anlamlandırma	Gruplararası	13,034	2	6,517	,279	,757
	Grup içi	5069,198	217	23,360		
	Toplam	5082,232	219			
Anlamayı izleme	Gruplararası	170,084	2	85,042	2,943	,055
	Grup içi	6270,662	217	28,897		
	Toplam	6440,745	219			
Örgütlenme	Gruplararası	47,561	2	23,780	2,251	,108
	Grup içi	2292,348	217	10,564		
	Toplam	2339,909	219			
Duyuşsal	Gruplararası	11,510	2	5,755	,411	,663
	Grup içi	3036,290	217	13,992		
	Toplam	3047,800	219			
Yineleme	Gruplararası	71,990	2	35,995	2,088	,126
	Grup içi	3741,010	217	17,240		
	Toplam	3813,000	219			

Tablo 9 incelendiğinde öğretmen adaylarının ortaöğretimden kurumundan mezuniyetlerine göre kullandıkları öğrenme stratejileri arasında alt boyutları bakımından anlamlı farklar saptanmamıştır. Bu bağlamda, öğrenme stratejilerini kullanma durumunun mezun olunan ortaöğretim türünden bağımsız olduğu ifade edilebilir.

Tablo 10. Öğretmen adaylarının sınıf seviyelerine göre öğrenme stratejileri kullanma durumlarının karşılaştırılması (Table 10. Comparison of preservice teachers' use of learning strategies according to class levels)

	Sınıf	N	Aritmetik Ortalama (X)	Standart Sapma (SS)	T Değeri (T)	Serbestlik Derecesi (S.D.)	Anlamlılık Düzeyi (P)
Anlamlandırma	1,00	108	36,63	5,14	,59	218	,551
	4,00	112	36,25	4,49			
Anlamayı izleme	1,00	108	23,52	5,17	-1,69	218	,092
	4,00	112	24,75	5,60			
Örgütlenme	1,00	108	19,45	3,02	-1,83	218	,068
	4,00	112	20,25	3,45			
Duyuşsal	1,00	108	27,48	3,17	2,29	218	,023
	4,00	112	26,33	4,13			
Yineleme	1,00	108	13,87	3,87	5,04	218	,000
	4,00	112	11,17	4,03			

Yukarıda verilen Tablo 10 incelendiğinde 1. sınıf ve 4. sınıf öğretmen adaylarının öğrenme stratejilerine ilişkin farklı alt ölçeklerde, birbirinden farklı puan ortalamalarına sahip oldukları görülmektedir. 1. sınıf öğretmen adayları öğrenme stratejileri açısından duyuşsal ve yineleme stratejileri alt ölçeklerde 4. sınıf öğrencilerinden daha yüksek puan ortalamaları elde etmişlerdir. Sınıf seviyelerine göre öğrenme stratejileri arasındaki farklar için yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda alt ölçekler bağlamındaki duyuşsal ve yineleme stratejilerinde 1. sınıflar lehine anlamlı bir fark bulunmuştur, buna karşın anlamlandırma, anlamayı izleme ve örgütlenme

stratejileri boyutlarında sınıflara göre anlamlı bir fark saptanmamıştır.

Sınıf öğretmeni adaylarının kullandıkları öğrenme stratejilerine ilişkin sonuçlar ise; öğretmen adaylarının; öncelikle anlamlandırma ve duyuşsal stratejileri kullandıkları, daha sonra da anlamayı izleme stratejilerini kullandıkları, buna karşın; örgütleme ve yineleme stratejilerinin daha az kullandıkları saptanmıştır. Güven'in (2004) araştırmasında ortaöğretim öğrencilerinin en çok anlamlandırma ve anlamayı izleme stratejilerini kullandıkları belirlenmiştir. Yine Duman (2008) araştırmasında üniversite öğrencilerinin en çok anlama ve anlamayı izleme stratejilerini kullandıkları sonucuna ulaşmıştır. Şen (2006) tarafından gerçekleştirilen çalışmada sınıf öğretmeni adaylarının yineleme stratejileri alt boyutunda iyi diğer alt boyutlarda ise orta düzeyde olduklarını tespit edilmiştir. Eldeki çalışmada ise öğretmen adaylarının en çok anlamlandırma stratejisini kullandıkları belirlenmiştir. Bu bağlamda eldeki araştırma bulguları ile sözü edilen araştırma bulguları örtüşmektedir.

Kadın öğretmen adayları öğrenme stratejileri ölçeğindeki tüm alt ölçeklerde erkek öğretmen adaylarından daha yüksek puan ortalamaları elde etmişlerdir. Karakış'ın çalışmasında da (2006) öğrencilerin cinsiyetleri ve kullandıkları tekrar stratejisi, anlamlandırma stratejisi, zihne yerleştirme stratejisi ve hatırlama stratejisi boyutlarında kız öğrencilerin lehine bir ilişki saptanmıştır. Yine benzer şekilde Şen'in (2006) yaptığı çalışmada sınıf öğretmeni adaylarının öğrenme stratejilerini uygulamaları cinsiyete göre kadınlar lehine olduğu saptanmıştır. Bu durumda, söz konusu çalışma bulgularının eldeki araştırma ile paralel olduğu söylenebilir.

Öğretmen adaylarının yaşlara göre kullandıkları öğrenme stratejileri arasında yineleme stratejileri bakımından anlamlı farklar saptanmıştır. Buna göre 22 yaş ve üstündeki katılımcıların yineleme stratejilerini daha fazla kullandıkları belirlenmiştir. Benzer şekilde Hamurcu ve Özyılmaz (2002) ile Hamurcu (2002) tarafından yapılan çalışmalarda öğretmen adaylarının kullandıkları öğrenme stratejilerinin yaşa göre anlamlı farklılıklar gösterdiği saptanmıştır. Bu çalışmalar birbirini destekler niteliktedir. Öğretmen adaylarının orta öğretim mezuniyetlerine göre kullandıkları öğrenme stratejileri arasında alt boyutları bakımından anlamlı farklar saptanmamıştır. Bu durumda, öğretmen adaylarının mezun oldukları ortaöğretim kurumları öğrenme stratejilerinin kullanımı açısından benzer etkiye sahiptir denilebilir.

Sınıf öğretmen adayları; sınıf seviyeleri dikkate alındığında 1. Sınıflar, öğrenme stratejileri ölçeğindeki duyuşsal ve yineleme stratejileri alt ölçeklerde 4. Sınıf öğretmen adaylarından daha yüksek puan ortalamaları elde etmişlerdir. Öğretmen adaylarının duyuşsal ve yineleme stratejilerinde 1. sınıflar lehine anlamlı bir fark bulunmuş. Anlamlandırma, anlamayı izleme ve örgütleme stratejileri boyutlarında sınıflara göre anlamlı bir fark bulunmamıştır.

5.3. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları ve Öğrenme Stratejileri Arasındaki İlişki (Classroom Preservice Teachers' Attitudes towards Teaching Profession and its relation with their use of Learning Strategies)

Bu bölümde öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve öğrenme stratejilerini kullanmaları arasındaki ilişki korelasyon katsayıları hesaplanarak açıklanmaya çalışılmıştır.

Tablo 11. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve kullandıkları öğrenme stratejileri arasındaki ilişki
(Table 11. Preservice teachers' attitudes towards teaching profession and its relation with their use of learning strategies)

	Sevgi	Değer	Uyum
Anlamlandırma	,351**	,323**	,192**
Anlamayı İzleme	,153*	,037	,054
Örgütlenme	,222**	,253**	,097
Duyuşsal	,176**	,346**	,153*
Yenileme	,051	,121	,053

Tablo 11 incelendiğinde tutum ölçeği sevgi alt boyutu ve öğrenme stratejileri anlamlandırma stratejileri alt boyutu arasında (,351) yüksek düzeyde, tutum ölçeği sevgi alt boyutu ve öğrenme stratejileri örgütlenme stratejileri alt boyutu arasında (,222) orta düzeyde, tutum ölçeği sevgi alt boyutu ve öğrenme stratejileri duyuşsal stratejiler alt boyutu arasında (,176) düşük düzeyde, tutum ölçeği sevgi alt boyutu ve öğrenme stratejileri anlamayı izleme stratejileri alt boyutu arasında (,153) düşük düzeyde ilişki olduğu saptanmıştır. Buna karşın tutum ölçeği sevgi alt boyutu ve öğrenme stratejileri yineleme stratejileri alt boyutu arasında (,051) anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Tutum ölçeği değer alt boyutu ve öğrenme stratejileri duyuşsal stratejiler alt boyutu arasında (,346) yüksek düzeyde, tutum ölçeği değer alt boyutu ve öğrenme stratejileri anlamlandırma stratejileri alt boyutu arasında (,323) yüksek düzeyde, tutum ölçeği değer alt boyutu ve öğrenme stratejileri örgütlenme stratejiler alt boyutu arasında (,253) orta düzeyde ilişki bulunmuştur. Buna karşın tutum ölçeği değer alt boyutu ve öğrenme stratejileri yineleme stratejileri alt boyutu arasında (,121) ve anlamayı izleme stratejileri alt boyutu arasında (,037) anlamlı ilişkiler bulunamamıştır.

Tutum ölçeği uyum alt boyutu ve öğrenme stratejileri anlamlandırma stratejileri alt boyutu arasında (,192) orta düzeyde, tutum ölçeği uyum alt boyutu ve öğrenme stratejileri duyuşsal stratejileri alt boyutu arasında (,153) düşük düzeyde ilişki olduğu saptanmıştır. Buna karşın tutum ölçeği uyum alt boyutu ve öğrenme stratejileri örgütlenme stratejileri alt boyutu arasında (,097) tutum ölçeği uyum alt boyutu ve öğrenme stratejileri anlamayı izleme stratejileri alt boyutu arasında (,054) ve tutum ölçeği uyum alt boyutu ve öğrenme stratejileri yineleme stratejileri alt boyutu arasında (,053) anlamlı ilişkiler bulunamamıştır. Şen'in (2006: 121) çalışmasında da öğretmen adaylarının tutumları ile öğrenme stratejileri alt boyutunda yer alan yineleme ve duyuşsal stratejileri arasında anlamlı ilişkiler olduğu saptanmıştır. Ayrıca öğretmen tutumları ile öğrenme stratejileri arasında pozitif yönde kuvvetli bir belirlenmiş olması açısından eldeki çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve öğrenme stratejileri arasındaki ilişkiye bakıldığında öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile kullandıkları öğrenme stratejileri arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=0,315$, $p<.01$). Buna göre mesleğe yönelik olumlu tutum arttıkça öğrenme stratejilerinin kullanımı artmaktadır denilebilir. Determinasyon katsayısı ($r^2=0.10$) dikkate alındığında öğrenme stratejilerini kullanmadaki toplam varyansın (değişkenliğin) %10'unu öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine olan tutumlarından kaynaklandığı söylenebilir. Benzer

şekilde Şen (2006) tarafından yapılan çalışmada benzer şekilde öğrencilerin öğretmenlik tutumları ile öğrenme ve ders çalışma stratejileri arasında pozitif yönde bir ilişki saptanmıştır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS)

Özetle Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarına ilişkin sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde kadın öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının erkek öğretmen adaylarından daha yüksek, daha küçük yaştaki öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının daha olumlu, 1. sınıf öğretmen adaylarının 4. Sınıf öğretmen adaylarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Sınıf öğretmeni adaylarının kullandıkları öğrenme stratejilerine ilişkin sonuçlar ise; öğretmen adaylarının; en çok anlamlandırma ve duyuşsal stratejileri kullandıkları saptanmıştır. Kadın öğretmen adaylarının öğrenme stratejileri ölçeğindeki tüm alt ölçeklerde erkek öğretmen adaylarından daha yüksek puan ortalamaları elde etmişlerdir. Öğretmen adaylarının yaşlara göre kullandıkları öğrenme stratejileri arasında yineleme stratejileri bakımından anlamlı farklar saptanmıştır. 22 yaş ve üstündeki katılımcıların yineleme stratejilerini daha fazla kullandıkları belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının lise mezuniyetlerine göre kullandıkları öğrenme stratejileri arasında anlamlı farklar saptanmamıştır. Sınıf öğretmen adayları; sınıf seviyeleri dikkate alındığında 1. Sınıflar, öğrenme stratejileri ölçeğindeki duyuşsal ve yineleme stratejileri alt ölçeklerde 4. Sınıf öğretmen adaylarından daha yüksek puan ortalamaları elde etmişlerdir. Alt ölçekler bağlamındaki duyuşsal ve yineleme stratejilerinde 1. sınıflar lehine anlamlı bir fark bulunmuştur.

Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve öğrenme stratejileri arasındaki ilişkiye bakıldığında öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile kullandıkları öğrenme stratejileri arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=0,315$, $p<.01$).

Üniversite eğitimleri sırasında öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutumlarının artırılması ve kendi öğrenme stratejilerinin farkında olmaları onların öğrenmelerini kolaylaştırmak açısından önemli olduğu düşünüldüğünde, bu tür çalışmalar ve öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlar ve kullanacakları öğrenme stratejileri konusunda bilinçlendirilmeleri önemlidir. Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının 1. sınıftan 4. sınıfa gidildikçe daha olumlu, öğrenme stratejileri kullanmalarının 1. sınıftan 4. sınıfa gidildikçe gelişmesi için çalışmalar yapılmalıdır.

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının daha olumlu hale getirilebilmesi için çeşitli etkinlikler düzenlenmelidir. Öğretmen adaylarının ilköğretim kurumlarında yaptıkları uygulamaları, daha uzun süreye yaymak ve onların mesleğe yönelik tutumlarını geliştirmek için çeşitli eğitici çalışmalar yapılmalıdır. Öğretmen adaylarına öğrenme stratejilerinin öğretimine yönelik seçmeli dersler konulmalı ve kurslar düzenlenmelidir. Bu çalışmaya benzer nitelikte çalışmalar farklı öğretmenlik programlarını da kapsayacak şekilde farklı örneklem gruplarında tekrar edilebilir.

NOT (NOTICE)

Bu makale, 20-22 Mayıs 2010 tarihleri arasında Elazı-Fırat Üniversitesinde düzenlenen IX. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunuldu.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Aksoy, M.E., (2010). "Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları (Gaziosmanpaşa Üniversitesi Örneği)" Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi. 2, 197-212.
2. Bulut, H. ve Doğar, Ç., (2006). "Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Karşı Tutumlarının İncelenmesi" Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt: (8) Sayı: 1, (13-269).
3. Bulut, İ., (2009). "Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının Değerlendirilmesi (Dicle Ve Fırat Üniversitesi Örneği)", Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:14, (13-24).
4. Can, Ş., (2010) "Tezsiz Yüksek Lisans Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları" Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE), Sayı 24, 13-28.
5. Cüceloğlu, D., (2003). İnsan ve Davranışı. Remzi Kitabevi, İstanbul.
6. Çapa, Ç. ve Çil, N., (2000). "Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi" Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18 (69-73).
7. Çapri, B. ve Çelikkaleli, Ö., (2008). "Öğretmen Adaylarının Öğretmenliğe İlişkin Tutum ve Mesleki Yeterlik İnançlarının Cinsiyet, Program ve Fakültelerine Göre İncelenmesi", İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt: 9, Sayı: 15 , (33-53).
8. Çeliköz, N. ve Çetin, F., (2004). "Anadolu Öğretmen Lisesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarını Etkileyen Etmenler" Milli Eğitim Dergisi, Sayı: 162; Online: (<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/162/celikoz-cetin.htm>), Erişim Tarihi:19.05.2010,
9. Çetin, Ş., (2006). "Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi (Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması)", Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi Sayı:18, (28-37).
10. Çiçek, S.A., (2008). Müzik Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, cilt:5, sayı:1, (59-69).
11. Duman, B., (2008). "Öğrencilerin Benimsedikleri Eğitim Felsefeleriyle Kullanıldıkları Öğrenme Strateji Ve Öğrenme Stilllerinin Karşılaştırılması" Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt; 17, Sayı 1, (203-224).
12. Erdem, A.R. ve Anılan, H., (2000). "PAÜ Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları", Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi-Özel Sayı (IV. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu Bildirileri-15-16 Ekim 1998, Pamukkale Üniversitesi, Denizli), (144-149).
13. Gürbüz, H. ve Kışoğlu, M., (2007). "Tezsiz Yüksek Lisans Programına Devam Eden Fen Edebiyat ve Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları (Atatürk Üniversitesi Örneği, Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt:9, Sayı:2, (71-83).
14. Güven, M., (2004). "Öğrenme Stilleri İle Öğrenme Stratejileri Arasındaki İlişki", Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi (Eğitim Bilimleri-Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı), Eskişehir.

15. Güven, M., (2008) "Development of Learning Strategies Scale: Study of Validation and Realiability(Öğrenme Stratejileri Belirleme Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması)", World Applied Science Journal. 4,1, (31-36).
16. Hamurcu, H. ve Özyılmaz, G., (2002) "Sınıf ve Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Kullandıkları Öğrenme Stratejileri". Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi Uluslararası Katılımlı 2000'li Yıllarda 1. Öğrenme ve Öğretme Sempozyumu. 2002. İstanbul.
17. Hamurcu, H., (2002). Okulöncesi Öğretmen Adaylarının Kullandıkları Öğrenme Stratejileri. Hacettepe Eğitim Fakültesi Dergisi, sayı: 23, (127-134).
18. Hoşgörür, V., Kılıç, D. ve Dünder H., (2002). Kırıkkale Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Programı Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Karşı Tutumları, M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı 16, (91-100).
19. İnceoğlu, M., (2004). Tutum, algı, iletişim, Elips Kitap, Ankara.
20. Karakış, Ö., (2006) Bazı Yükseköğretim Kurumlarında Farklı Öğrenme Stilllerine Sahip Olan Öğrencilerin Genel Öğrenme Stratejilerini Kullanma Düzeyleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
21. Karasar, N., (2005). Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel yayın dağıtım, Ankara.
22. Kaya, A. ve Büyükkasap, E., (2005). "Fizik Öğretmenliği Programı Öğrencilerinin Profilleri, Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ve Endişeleri: Erzurum Örneği" , Kastamonu Eğitim Dergisi Cilt:13 No:2, (367-380).
23. Köymen, Ü.S., (1989). Çukurova Üniversitesi Öğrencilerinin Öğrenme ve Ders Çalışma Stratejileri. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, No: 3, Adana.
24. Özer, B., (2008). "Öğrencilere Öğrenmeyi Öğretme", 139-152. Öğretmenlik meslek bilgisi alanındaki gelişmeler, Editör; Ayhan Hakan, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi yayını, Eskişehir.
25. Öztürk, B., (1995). Genel Öğrenme Stratejilerinin Öğrencileri Tarafından Kullanılma Durumları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
26. Saracaloğlu, A.S., (1992). Beden Eğitimi Öğretmeni Adaylarının Mesleğe Yönelik Tutumları. Spor Bilimleri Dergisi, cilt:3, sayı:1, (10-26).
27. Saracaloğlu, A.S. and Morali, S.L., (1995). The Relationship between Attitudes toward Teaching Profession and Achievement among Turkish Students in Physical Education and Sport Departments. Performans. 1 (4): 175-182.
28. Saracaloğlu, A.S., Serin, O., Bozkurt, N. ve Serin, U., (2004). Öğretmen Adaylarının Mesleğe Yönelik Tutumlarını Etkileyen Faktörler. Çağdaş Eğitim. 29 (311): 16-27.
29. Saracaloğlu, A.S., Varol, S.R. ve Gencel, İ.E., (2006). "Üniversite Öğrencilerinin Öğrenme ve Ders Çalışma Stratejilerinin Karşılaştırılması", XV. Eğitim Bilimleri Kongresi. 13-15 Eylül 2006. Muğla.
30. Saracaloğlu, A.S., Kesercioğlu, T., Gökler, İ., Serin, O. ve Serin, U., (2001). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından

- İncelenmesi. X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. Bolu: 7-9 Haziran 2001. AİBÜ, Cilt 1, 88-99 / 322-333.
31. Saracaloğlu, A.S., Yenice, N., Karasakaloğlu, N. ve Gencel, İ.E., (2008). Türkçe ve Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Öğrenme Stilleri, Öğrenme Stratejileri ve Duyuşsal Özellikleri ile Tercih Edilen Öğretme Strateji, Yöntem ve Teknikler Arasındaki İlişki. A.D.Ü. Rektörlüğü Bilimsel Araştırma Projeleri. (20/02/2004-30/08/2008), Aydın.
  32. Serin, O.S.U., Saracaloğlu, A.S. ve Kesercioğlu, T., (2004). Fen Grubu Öğretmen Adaylarının Mesleğe Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi. 19, 121-136.
  33. Şen, B., (2006). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Tutumları İle Öğrenme Ve Ders Çalışma Stratejileri Arasındaki İlişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
  34. Şimşek, H., (2005). "Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programına Devam Eden Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları", Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2(1), 25-50.
  35. Temizkan, M., (2008). "Türkçe Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları Üzerine Bir Araştırma" Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 6,3, (461-48).
  36. Üstün, A., (2007). Farklı Branşlardaki Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. Çağdaş Eğitim Dergisi, 339, 20-27.
  37. Varış, F., (1988). Eğitimde Program Geliştirme. A.Ü.Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara.
  38. Weinstern, C.E. and Mayer, R., (1983). "The Teaching of Learning Strategies" Handbook of Research on Teaching, third Edition. New York, Macmillan.
  39. Yüksel, S., (2004) "Tezsiz Yüksek Lisans Programının Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarına Etkisi", Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi XVII (2), 355-379.